

Приложение 1: Становище относно биоразнообразието в Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ), Версия 1.1.

1. Контекст и какво бихме очаквали от плана по отношение на биоразнообразието

Заложените средства за цели и дейности по отношение на биоразнообразието в НПВУ следва да се разглеждат като част от общата политика за биоразнообразието в България. В тази връзка, средствата към НПВУ би следвало да бъдат допълващи и надграждащи постигането на целите със средствата, заложените в Рамката за приоритетни дейности за Натура 2000 (нататък ще я наричаме рамката за Натура 2000) в България за периода 2021 – 2027 г.

В последния вариант на рамката за Натура 2000¹, са разписани 73 мерки, на обща стойност 1 094 085 600,00 евро или близо 2 милиарда лева. Мерките са както в сферата на управлението на екологичната мрежа и биоразнообразието, така и преки консервационни мерки.

Заложените в НПВУ средства за биоразнообразие са малко над 32 милиона лева, което е 1.5% от средствата в Рамката за Натура 2000. От тази гледна точка НПВУ до финансира много скромна част от нужните за изпълнение на Рамката средства. **Но средствата от Плана за възстановяване ще бъдат на разположение още през тази година, докато средствата по останалите еврофондове ще се забавят.** Също така НПВУ може да инвестира в опазването и възстановяване на биоразнообразието и извън Натура 2000. Аспект, който въобще не се адресира в България.

Изискването на ЕК относно плановете за възстановяване да включват реформи и инвестиции до голяма степен отговаря на нуждите в България предвид проблематичният етап, на който се намира прилагането на политиките за биоразнообразие у нас. **Двете хоризонтални наказателни процедури за Натура 2000 засягат липсата на обявяване на защитените зони, с липсващи специфични цели за всяка защитена зона и липсата на добро прилагане на оценките за съвместимост на плановете и проекти с Натура 2000 местата.** В Рамката за Натура 2000, за съжаление липсват мерки, адресиращи нарушенията по двете наказателни процедури. За това е логично да се очаква те да бъдат включени в Плана за възстановяване, като реформи, но и като инвестиции.

Също така бихме очаквали в Плана да бъдат включени проекти, които не са пряко свързани с Натура 2000, но които произтичат от целите на Стратегията на ЕС за биоразнообразието 2030, като част от Европейския зелен пакт. Такива проекти биха били осигуряването на свързаност между зоните от Натура 2000 мрежата, възстановяването на увредени екосистеми, мерки и действия за позеленяване на градовете.

¹ https://www.moew.government.bg/bg/purva-rabotna-versiya-variant-3-na-nacionalnata-ramka-za-prioritetni-dejstviya-za-natura-2000-2021-2027-g/?fbclid=IwAR19I61ktI7_X2_rwqm0zPC3pS7i76w4Gwvx70QwA4MI85c6268P2uaZY_U

2. Какво реално включва плана за възстановяване по отношение на биоразнообразието

Версията на НПВУ от февруари 2021 е заложил „Реформа 1: Актуализиране на стратегическата рамка в областта на биоразнообразието“ и „Инвестиция 1: Интегриране на екосистемния подход и прилагане на решения базирани на природата в опазването на защитените зони от мрежата Натура 2000“. Детайлно описание на инвестицията е включено като приложение №П15 като проект озаглавен „Интегриране на екосистемния подход и прилагане на решения базирани на природата в опазването на защитените зони от мрежата Натура 2000“.

Описание на реформата в Плана липсва, като няма и заложени дейности за актуализиране на стратегическата рамка в самия проект. Би могло да се предполага, че става дума за предложенията за изменение и допълнение на закона за биологичното разнообразие, които въвеждат т.нар. „нов подход за управление на Натура 2000“. Важно е да се отбележи, че този подход се дискутира от 2016 година насам, като той има сериозна нужда от допълнително изчистване и прецизиране, както от природозащитните организации, така и от научната общност², отчитайки включително и европейските цели от стратегията за биоразнообразието за 2030 г. и преодолявайки нарушенията в тази област, за която към България има две наказателни процедури.

Проектът предвижда две основни насоки на дейности: **специфични за защитените зони от мрежата Натура 2000 цели и мерки за опазването и картиране и остойността на екосистемите и екосистемни услуги и зелената инфраструктура в мрежата Натура 2000.**

Дейността, свързана с разработването на цели и мерки специфични за защитените зони, макар и закъсняла е крайно необходима. Нейното изпълнение ще отговори на една от наказателните процедури срещу България. **Преди финалния вариант на НПВУ да бъде изпратен до ЕК за съгласуване в края на април, е важно да се пояснят и да се посочат отговори на следните няколко въпроса:**

- В проект 15 на стр. 21 е посочено, че има подробен бюджет, който не е публично достъпен. **Смятаме за ключово да има публично достъпна информация относно размера на средствата, които са отделени за постигане на целите**, тъй като в момента средствата за нея са дадени накуп с дейността за картиране на екосистемите;
- Природозащитните цели следва да са правно обвързващи, което съгласно сега действащия Закон за биоразнообразието означава да са част от заповедите за обявяване. Процесът на обявяване на зоните за природните местообитания тече в момента. **Важно е да стане ясно каква е политиката на Министерство на околната среда и водите (МОСВ) в тази връзка**, което следва дори да бъде обвързано с реформите в Плана.
- Проектът предвижда следната дейност „Набиране на теренни данни за състоянието на целевите видове и природни местообитания, необходими за определянето на специфични цели и мерки за защитените зони от мрежата Натура 2000“. В същото време в момента се изпълнява проект на Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС), финансиран по Оперативна програма „Околна среда“ 2014 – 2020 г.³, който предвижда следната дейност: „Анализи и проучвания на видовете и природните местообитания в

² <http://forthenature.org/attitudes/138>

³ <http://2020.eufunds.bg/bg/6/0/Project/BasicData?contractId=MaB6ERBT61I%3D&isHistoric=False>

България, предмет на докладване съгласно чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците“ на обща стойност близо 14 млн. лв., като се очаква проектът да приключи през април 2021 г. В тази връзка е необходимо да се отговори на въпроса **защо за изработването на целите и мерките не се предвижда да се използват резултатите от проучванията по проекта на ИАОС, а се залагат допълнителни такива**. Това е особено важно както заради необходимостта от ефективно използване на наличните средства, така и заради императивното изискване за избягване на двойното финансиране. По-долу в становището има предложени мерки, за които много по-смислено може да се изразходват средствата.

За да разберем необходимостта от **дейността, свързана с картиране и остойността на екосистемите, екосистемните услуги и зелената инфраструктура в мрежата Натура 2000**, е нужно да припомним, че през 2011 г. е приета „Европейска стратегия за биоразнообразието, обхващаща периода до 2020 г.“⁴. В изпълнение на цел 2 от стратегията е заложена Дейност 5: Подобряване познанията за екосистемите в ЕС и съответните услуги и ползи от тях, която предвижда „да картографират и оценят състоянието на екосистемите на своята територия и съответните ползи от тях“. През финансов период 2014 – 2020 г. България осигури финансиране чрез Финансовия механизъм на Европейската икономическо пространство (ФМЕИП) за картиране на екосистемите извън Натура 2000. Доклад на службата на ЕС за наука и познание Съвместен център за научни изследвания (Joint Research Centre (JRC))⁵ от 2020 излиза със заключения: *Проблематични са онези екосистеми, които не са покрити от изисквания на директиви като тази природните местообитания и водната директива; от тук нататък стъпка в опазването на екосистемите е приемането на Регламента за таксономията и произтичащото от него изискване за „добро екологично състояние на екосистемите“; Предстои да се решават методически въпроси като приемането на референтни стойности, които да определят границата между благоприятно и неблагоприятно състояние; Фокусът занаяпред е възстановяването на екосистемите.*

В новата стратегия на ЕС за биоразнообразието 2030 няма заложена дейност за продължаване на дейност 5 от предишната стратегия⁶. Тенденцията е във фокусиране на усилията в конкретни икономически дейности, продукти и услуги и конкретен район при нужда от конкретна интервенция (the area of impact), не картиране на цялостната територия на цялата държава.

В светлината на горните факти, считаме че картиране на екосистемните услуги в цялата Натура 2000 мрежа в страната на този етап не е необходимо предвид:

- 1) Липсата на такива изисквания в Стратегия за биоразнообразието на ЕС 2030, и в който и да било друг документ с актуални политики на ниво ЕС;
- 2) Вече съществуващите данни от картирането и остойността на екосистемните услуги извън Натура 2000, което е около две трети от територията на страната; освен това за момента няма информация какви са практическите ползи от това усилие.

⁴ https://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_2020/2020%20Biodiversity%20Factsheet_BG.pdf

⁵ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120383>

⁶ Дейност 5) До 2014 г. държавите-членки следва, със съдействието на Комисията, да картографират и оценят състоянието на екосистемите на своята територия и съответните ползи от тях, да оценят икономическата стойност на тези ползи и до 2020 г. да организират интегрирането на тази стойност в системите за отчитане и докладване на европейско и национално ниво

3) В Натура 2000 може да се ползват данни, които се събират по линия на директивата за природните местообитания и директивата в Натура 2000, както и директивата за водите. Средствата са нужни за много по-наложителни дейности като предложения са дадени по-долу.

Средствата за биоразнообразие е нужно да бъдат планирани за дейности, които са в изпълнение на актуални политики, както и на практични дейности, които ще водят до реални практически резултати. В настоящия си вид след изпълнение на проекта за биоразнообразие Планът за възстановяване в България реално не предвижда да остави след себе си дори едно посадено дърво.

3. Препоръки и предложения за бюджета към НПВУ

В табличен вид по-долу предлагаме препоръки, мотиви и предложения за бюджет към НПВУ.

Препоръка	Мотиви	Предложение за бюджет
Прилагане на екологичното законодателство на ЕС		
Подлагане на плана на изискваните по закон процедури на екологична оценка и оценка за съвместимост.	<p>За екологичната оценка - такива са изискванията на чл.2 а) и б) на Директива 2001/42/ЕО (Директивата за екологична оценка), както и чл.81, ал.1 на закона за опазване на околната среда (ЗООС), за оценката за съвместимост - на чл.6.3. на Директива 92/43/ЕИО (Директивата за природните местообитания), чл.31 на Закона за биоразнообразието, и чл.81, ал. 5 на ЗООС.</p> <p>По-детайлна обосновка за необходимостта от двете процедури е налична в дългата версия на становището⁷ на коалиция за „Зелен рестарт“.</p>	
Увеличаване на бюджета за биоразнообразие		
Увеличение на бюджета за биоразнообразие и реални базирани на природата решения, подпомагащи екосистемите, смекчаването и адаптацията към климатичните промени, до поне 5% от бюджета на Зелена България.	<p>Стратегията на ЕС за биоразнообразието 2030 постановява, че: <i>“...значителна част от заделените средства (в общ размер от 25 %) в рамките на бюджета на ЕС за действия в областта на климата ще бъде използвана в подкрепа на биологичното разнообразие и природосъобразните решения.”</i></p> <p>Конкретика какво се има предвид под „значителна част от заделените средства“ дава т.16 (д) на Междунституционалното споразумение между ЕП, съвета и ЕК за бюджета⁸:</p> <p><i>„...да се работи за осъществяване на амбицията 7,5 % от годишните разходи по МФР през 2024 г. и 10 % от годишните разходи по МФР през 2026 г. и 2027 г. да бъдат за цели, свързани с биологичното разнообразие, ...;“</i></p> <p>Става ясно, че средствата в размер на под 1% заделени за биоразнообразието в стълб „Зелена България“ е крайно недостатъчна сума.</p>	<p>Поне петкратно увеличение на общия бюджета за опазване и възстановяване на биоразнообразието е необходимо в НПВУ (от 32 млн. лв. на поне 150 млн. лв.), за да бъдат съобразени мерките и действията за постигането на Европейските цели от Стратегията за биоразнообразие, като част от Зеления пакт.</p>
Редактиране на двете основни насоки на дейности в проект №П15		
1) Разделяне на бюджета на двете основни дейности;	<p>Дейността, свързана с разработването на цели и мерки специфични за защитените зони, макар и закъсняла е крайно необходима. Нейното изпълнение е в отговор на една от</p>	

⁷ https://move.bg/wp/wp-content/uploads/Proposals_Green_Restart_Coalition_BG.pdf

⁸ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020Q1222\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020Q1222(01))

<p>2) Премахване на риска от двойно финансиране в частта на проучването на състоянието на видове и местообитания от Натура 2000 с пренасочване на средствата към по-необходими мерки и дейности;</p> <p>3) Преформулиране на дейността за картиране на екосистемните услуги в реални дейности за възстановяване на екосистеми.</p>	<p>наказателните процедура срещу България. Важно е обаче да се отговори на въпросите описани по-горе (по какви причини при наличие на проект на ИАОС за проучване на състояние на видове и местообитания, същата дейност се залага и в НПВУ).</p> <p>Дейността, свързана с картиране и остойностяване на екосистемите, екосистемните услуги и зелената инфраструктура в мрежата Натура 2000:</p> <p>Картиране на екосистемните услуги в цялата Натура 2000 мрежа в страната на този етап не е нужно предвид:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. липсата на такива изисквания в Стратегия за биоразнообразието на ЕС 2030 г., и в който и да било друг документ с актуални политики на ниво ЕС; 2. вече съществуващите данни от картирането и остойностяването на екосистемните услуги извън Натура 2000, което обхваща около две трети от територията на страната; без да има информация какви са практическите ползи от това усилие; 3) в Натура 2000 може да се ползват данните, които вече се събират по линия на директивата за природните местообитания, както и директивата за водите. <p>Предлагаме заложените средства за тази под-дейност, да се пренасочат за препоръчаните по-долу дейности.</p>	
<p>Включване на нови мерки</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Дейности за осигуряване на свързаност на защитените зони, със следните под-дейности: <ul style="list-style-type: none"> - повишаване на капацитета за производство на репродуктивен материал от местни дървесни видове - възстановяване на лесозащитни пояси и крайречни гори • дейност за картиране и опазване на старите гори частна собственост и компенсирание на собствениците 	<p>Предложени са дейности произтичащи от Стратегията за биоразнообразието на ЕС 2030 г., които не са включени като мерки в Рамката за приоритетни дейности за Натура 2000. Внедряването на базирани на природата решения, които едновременно допринасят за опазване и възстановяване на природата, и за смекчаване и адаптация към промените в климата. По-конкретно:</p> <p>„с оглед на изграждането на действително съгласувана и устойчива трансевропейска мрежа за защита на природата, ще се наложи да бъдат установени екологични коридори, които да предотвратяват генетичната изолация, да позволяват миграцията на видовете и да поддържат и подобряват състоянието на екосистемите.“ (в .т.2.1. от Стратегията).</p> <p>„Да се предостави строга защита на най-малко една трета от защитените зони на ЕС, включително всички останали девствени и вековни гори в ЕС.“ (т.2 в „Опазване на природата: основни ангажименти в стратегията до 2030“). В България за момента са обхванати държавните гори, WWF работи за общинските, остават горите частна и манастирска собственост.</p> <p>„Да се възстановят най-малко 25 000 km свободно течащи реки [в ЕС]. (План на ЕС за възстановяване на природата: основни ангажименти в Стратегията).“ Наред с това, дейностите за речна свързаност изпълняват и изисквания за мерки заложи в</p>	<p>Опит от предишни проекти на WWF и ИАГ по програма ЛАЙФ за възстановяване на крайречни гори показва, че към текущи изчисления в периода 2017-2020 г., следва да се предвидят между 20 и 40 000 лв. на ха. Ако се заложи възстановяване на 500 ха в цялата страна, това ще възлиза на сума над 10 - 20 млн. лв.</p> <p>Поне 100 000 лв. за работа по увеличаване дела на териториите със строга защита (с минимум забрана на строителството).</p> <p>Залагане на достатъчно средства след изготвяне на детайлна оценка и обосновка за картиране на старите гори частна собственост.</p>

<ul style="list-style-type: none"> дейности и решения за увеличаване дела на територии със строга защита осигуряване на речната свързаност (премахване на ненужни прегради на реките, изграждане на рибни проходи) 	<p>Българските планове за управление на речни басейни (ПУРБ), които на този етап не са заложили в оперативните програми.</p> <p>В ПУРБ на Източноромански район 2016 - 2021 има заложили редица мерки за подобряване на речна свързаност на стойност 1 888 459 334 лв.⁹. За изпълнението на тези мерки няма заложили средства в оперативните програми.</p>	<p>Като минимум да се заложи премахването на поне 20 изгубили своите функции прегради (миграционни бариери) и реконструкция на поне 20 рибни проходи, на стойност поне 20 млн. лв.</p>
<ul style="list-style-type: none"> опазване и възстановяване на влажни зони 	<p>Ангажименти към Стратегията за биоразнообразието на ЕС 2030.</p> <p>“Обекти на строга защита следва да бъдат и други важни зони, представляващи богати на въглерод екосистеми — например торфища, пасища, влажни зони,...” – т.2.1. от стратегията.</p> <p>„За тази цел до 2030 г. ще бъдат възстановени най-малко 25 000 km свободно течащи реки, като се премахнат най-вече остарелите бариери и бъдат възстановени заливните равнини и влажните зони.“ – т. 2.2.7. от стратегията.</p>	<p>В „Националният план за опазване на най-значимите влажни зони в България 2013 – 2022 г.“¹⁰, преките консервационни мерки и мерките по възстановяване на водния режим (т. нар. инфраструктурни мерки), които ще бъдат изпълнявани на територията на 14 влажни зони са в размер на 23 млн. лв.</p>
<ul style="list-style-type: none"> подкрепа за създаване и опазване на градски зелени зони, включително и за преодоляване на проблема със замърсяването на въздуха създаване на устойчиви градски отводнителни системи и зелени покриви в населените места. 	<p>„Градовете с най-малко 20 000 жители да разполагат с амбициозни планове за екологизиране.“ (т.11 от План на ЕС за възстановяване на природата: основни ангажименти в Стратегията за биоразнообразието на ЕС до 2030 г.).</p> <p>Понастоящем в София има паркове (Южен и Северен парк), в които има редица частни имоти. Желанието на собствениците да строят е в конфликт с обществената нужда от опазване на зелената система на София. Най-изчистения вариант е изкупуване на тези имоти. Вероятно подобен проблем има и в други градове на страната.</p> <p>Подобни мерки биха имали много по-благоприятен ефект за адаптацията към климатичните промени на екосистемите и градовете и благосъстоянието на хората, от много други скъпи инвестиционни мерки, насочени към градската среда в НРВУ. Те са и икономически по-ефективни.</p> <p>Спестените разходи и ползи от решения базирани на природата за адаптация към климатичните промени и повишаване на качеството на живот в градовете се измерват в милиони евро и стотици до хиляди човешки животи, затова и може да бъдат обосновани подобни разходи в съответните мерки за Плана.</p>	<p>Да бъде проучен опита с прилагането на градски, базирани на природата решения в други европейски столици и градове (например примери от Люблина, Познан и Сегед от Централна Европа: https://oppla.eu/nbs/case-studies на която база да се осигури мащаб и механизъм за осигуряване на достатъчно финансиране за такива мерки</p> <p>Залагане на поне 10 млн. лв. за базирани на природата решения за адаптация към климатичните промени и повишаване на качеството на живот в градовете в България.</p>

⁹ https://earbd.bg/files/File/PURB/PURB%20sled%20konsultaciya/!%20PoM%20RBMP%20EARBD%2005_12_2016.xlsx

¹⁰ <http://forthenature.org/upload/documents/2013/02/Wetlands-plan-final.pdf>